

ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК НАПРЯМ РЕАЛІЗАЦІЇ КАР'ЄРНИХ ПЛАНІВ УЧНІВ ЗП(ПТ)О

Зміни, що відбуваються в суспільно-економічному житті України свідчать про незворотній перехід до ринкових умов господарювання, однією з найбільш істотних ознак якого є розвиток підприємництва. За такого підходу подальший розвиток держави прямо залежить від готовності та вміння молоді займатися підприємницькою діяльністю, тобто підготовка молоді до підприємницької діяльності набуває значення категорії суспільно-державної значущості. На необхідність підготовки молоді до підприємницької діяльності в процесі професійної освіти робиться акцент й у низці міжнародних документів, наприклад, – у плані дій з реалізації стратегії в галузі технічної і професійної освіти та підготовки на 2016–2021 рр. (UNESCO, 2016), де визначається необхідність її перетворень і підвищення привабливості як вектора працевлаштування молоді та розвитку підприємницької діяльності. За такого підходу проблема підготовки учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти до вибору підприємницької діяльності як напрямку реалізації подальшої освітньо-професійної є актуальною соціально-педагогічною проблемою.

Дослідження кар'єрних планів учнів закладів професійної (професійно-технічної освіти (ЗП(ПТ)О) на найближчу перспективу (до п'яти років) дає змогу дійти висновку, що вони, насамперед, пов'язані з обраним напрямом професійної підготовки, а, по-друге, певним чином орієнтовані на сферу підприємницької діяльності. В опитуванні, що проводилось у 2017–2018 рр. брали участь більше 1000 учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти, розташованих як в обласних центрах (м. Вінниця, м. Хмельницький), так і в сільській місцевості (Волинська обл.).

Одержані емпіричні дані свідчать про те, що, по-перше: в учнів ЗП(ПТ)О, розташованих у сільській місцевості, чіткіше виражений вектор освітньо-професійної траєкторії, пов'язаний з роботою за спеціальністю (табл. 1, скорочення: МЗ – ЗП(ПТ)О у містах, СЗ – ЗП(ПТ)О у сільській місцевості).

Таблиця 1

Кар'єрні плани учнів на найближчу перспективу (у %)

Кар'єрний план	I курс		II курс		III курс		Середнє значення	
	МЗ	СЗ	МЗ	СЗ	МЗ	СЗ	МЗ	СЗ
Працювати за спеціальністю	55,4	85,4	61,3	58,1	55,4	74,4	57,4	73,9
Змінити професію	21,6	2,4	16,7	6,4	22,3	12,8	20,1	7,2
Поступати до ЗВО	23,0	12,2	22,0	35,5	22,3	12,8	22,5	18,9

У процесі дослідження також вивчалися кар'єрні плани учнів ЗП(ПТ)О щодо підприємницької діяльності (див. табл. 2, скорочення: Д – дівчата, Ю – юнаки, СЗ – середнє значення).

Таблиця 2

Освітньо-професійна траєкторія орієнтована на підприємницьку діяльність (у %)

Група навчальних закладів	I курс			II курс			III курс			Середнє значення		
	Д	Ю	СЗ	Д	Ю	СЗ	Д	Ю	СЗ	Д	Ю	СЗ
Міські ЗП(ПТ)О	24,9	43,4	33,8	30,7	25,5	27,9	27,9	23,8	25,8	27,7	30,6	29,2
Сільські ЗП(ПТ)О	19,6	52,8	34,1	9,1	16,7	10,7	10,5	8,3	9,7	14,2	33,3	21,5

Результати дослідження дали змогу виявити декілька тенденцій. Насамперед, характерним є зменшення з роками навчання кількості учнів, які планують в майбутньому займатися підприємницькою діяльністю. Особливо чітко така тенденція проявляється в учнів сільських ЗП(ПТ)О, де кількість учнів зменшилася із 34,1 % – на першому курсі до 9,7 % – на третьому курсі, тобто в 3,5 рази.

На нашу думку, одним із факторів, що зумовлюють такий стан, є відсутність систематизованої економічної, у т.ч. підприємницького спрямування, підготовки під час набуття базової середньої освіти, що сприяє формуванню у випускників 9-х класів несистематизованих, неповних та ідеалізованих уявлень щодо підприємництва. Опитування засвідчило й те, що понад 60 % респондентів не мають чіткого уявлення про підприємницьку діяльність, а переважна більшість опитаних (близько 70 %) не може назвати якості особистості, важливі для підприємницької діяльності.

Європейський парламент і Рада Європейського Союзу 17 січня 2018 р. схвалили Рамкову програму оновлених ключових компетентностей для навчання впродовж життя (European Union, 2018), де серед них визначено ті, що для працевлаштування, посилення особистого потенціалу та ін. До їх числа віднесено й підприємницьку компетентність.

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить про те, що проблемі формування підприємницької компетентності вітчизняними дослідниками приділяється певна увага, однак, переважно присвячена висвітленню окремих аспектів цього процесу. На наш погляд, розв'язання проблеми підготовки учнів ЗП(ПТ)О потребує проектування та реалізації такої системи, яка би враховувала вплив зовнішніх і внутрішніх факторів на цей процес, його поетапність, взаємозв'язок економічної та підприємницької підготовки молоді, педагогічний потенціал загальноосвітньої, загальнопрофесійної, професійно-практичної та професійно-практичної підготовки, взаємодії з роботодавцями тощо, репрезентувала б теоретичний базис функціонування системи (її мету та

суб'єкти, теоретичні основи та принципи підготовки до підприємницької діяльності, теорії професійного і кар'єрного розвитку особистості тощо). Системоутворюючим елементом педагогічної системи є її мета. Аналіз сучасних стандартів професійної (професійно-технічної освіти), що ґрунтуються на компетентнісному підході, дає змогу дійти висновку, що складовою загальнопрофесійної компетентності випускника ЗП(ПТ)О є його підприємницька компетентність. За такого підходу метою функціонування системи підготовки учнів ЗП(ПТ)О є формування в них підприємницької компетентності.

Література

1. Заблоцька О. Компетентнісний підхід як освітня інновація: порівняльний аналіз. *Вісник Житомирського державного університету*. Випуск 40. Серія: Педагогічні науки. 2008. С.63-68.
2. Закатнов Д. Профорієнтаційні засади кар'єрного розвитку учнівської молоді. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка* : зб. наук. праць : Вип. 9. Київ : ТОВ «НВП Поліграфсервіс», 2015. С. 86–94.
3. Твоя майбутня професія: методичний посібник / Закатнов Д.О., Бортницький В.О., Жемера Н.В., Тименко М.П. К.: Українська книга, 1999. 312 с.
4. Прищеп С.М. Сутність та зміст поняття «підприємницька компетентність». *Молодий вчений*. 2016, № 5 (32). С. 367-370
5. European Union, 2018. Council Recommendation of 22 May 2018 on key competences for lifelong learning, [online] Available at: https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/council-recommendation-on-key-competences-for-lifelong-learning_en [Accessed 10 May 2019], [in English].